

BUDA-PESTA

11 Iunie st. v.
23 Iuliu st. n.

Va esî duminec'a.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 28.

ANULU XII.

1876.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl.; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.
Pentru Romani'a 2 galbeni

La gur'a sobei.

— Poemu in trei canturi, dedicatu amicului meu N. Rosetti-Balanesco. —

(Fine.)

Cantulu III.

Sub pôle-i geme Nistrulu, pe-o stanca Akermanulu
Pietrósele lui bratie le 'ntinde maiestosu :
E cuibulu Tatarimii, aici domnesce Hanulu,
De-aici pornesce gróz'a in sboru-i fiorosu.
O! plangi, Cetate-Alba! destinulu e perfidu ;
Secatu de-a vremii sete e Laculu lui Ovidu !

Pe-aici jaliá odata a Tibrului sioptire
Si Capitolulu falnicu alu Romei bardu proscrisu ;
Durerea lui, cu cantu-i, trecu la nemurire,
Durerea astoru locuri este-unu mormentu deschisu.
Si Nistrulu candu in mare revérta plansulu seu,
Pe timpulu nestatornicu lu-blastema mereu.

Marirea este-o umbra, unu visu e bucuri'a,
Ce 'n cétia sè mai fia de-abiá ce le slavimu ;
Unu cioclu este timpulu, o grópa vecinici'a
Si ah! pamentulu nostru unu mare tinterimu.
Totu secolulu ce trece la cel'a ce-o sè via
Din léganu pregatesce o viétia de-agonia.

Sub muschiu si sub ruine, morminte pe morminte
Asiédia dupa vreme betranulu destructoru ;
Vediendu atât'a mórtea, atât'e oseminte,
Elu si-a perditu menirea de mare creatoru.
Se pare cá elu insu-si, tiranu nepriceputu,
De-acum se totu caiesce de-acele ce-a facutu.

Dar care este óre a lunei mostenire ?
Si ce remane 'n urm'a celoru ce nu mai sunt ?

Fiindu in aeru mórtea, betran'a omenire
Cu ori ce respirare deschide unu mormentu.
Ér din morminte falnicu unu viitoru resare,
Si ce-a fostu mare-odata, renasce si mai mare.

Perpetuandu prin stele, prin inima, prin flóre,
Antâi'a 'nchipuire a unui Dumnedieu,
Natur'a ce desfidu puterea destructóre,
Altu creatoru si-face din insu-si sinulu seu.
Si 'n nóptea nesfêrsirii candu cerulu ne cuprinde,
Facli'a invierii natur'a o aprinde.

Noi nu mai credemu astadi in cele nevedinte,
Noi nu mai facemu crucea, noi nu ne inchinâmu ;
Dar tainele naturei, de si nepricepute,
Noi le slavimu cu totii, si 'n sufletu le purtâmu.
La glasulu primaverii de ce amoru simtîmu ?
De ce in sinulu iernei sub ghiatia amortîmu ?

De ce schinteia mica o lume ar aprinde ?
De ce este sperarea alu omenirii visu ?
Acolo unde mórtea cu gróza se intinde,
De ce o flóre cresce l'alu sórelui surisu ?
Ah! mare e natur'a si fara Dumnedieu !
Cá dinsulu este órba in bine si in reu.

Antice legiône si glori'a betrana
Disnou intinerite noi nu vomu mai vedé ?
Pe câtu va bate inca o inima romana,
Si-unu Stefanu pe-a sa frunte corón'a va avé,

In Daci'a Traiana, sub pulvere de fala,
Marirea stramosiésca lucí-va triumfala !

Sè turbe adi barbarii pe-aceste locuri sfinte,
Sè 'ngrasie cu-alu loru sange acestu pamentu ma-
nosu ;

Veni-va inca diu'a, candu mortii din morminte
Redesteptá-voru éra alu Romei visu frumosu.
Puteau sè móra ómeni, dar tiér'a totu traiesce,
Si unde-a fostu stejarulu, stejarulu mai sporesce !

Se spune, cà de-o vreme nici jun'a favorita
Nu-lu face sè mai rida pe Hanulu celu betranu ;
Cá barb'a lui cea alba e fati'a lui albita,
Cáci vermele durerii amaru lu-róde 'n sinu.
E pustiítu seraiulu, stapanulu este mutu,
Pierduta este óstea, si fiulu lui pierdutu.

Vediutu-ati voi pe-unu vulturu cu capulu sub aripa,
Atinsu la sinu de-o rana, pe-o stanca, solitaru,
Cum stà in nemiscare ? pré mândru, elu nu típa,
Si mutu, cá dinsulu, este betranulu Han-Tataru.
Durerile gigantiei nu 'ncapu pe-acestu pamentu,
Si 'n asteptarea mortii scutite-su de cuventu.

Dar ce sè fia óre ? Unu racnetu de uimire
S'aude de odata, unu glasu de bucuria
Din mii de piepturi iésa, pe fetie-i multiamire,
Chiar Hanulu se destépta din mórtea loru cea via.
Doi calareti la pórtá, oprindu-si caii loru,
Descaleca cu graba, si dreptu la dinsulu sboru.

Multimea se dà 'n láturi, si drumulu e deschisu
Ce duce pe copilulu l'a tatalui picioére ;
Pe buz'a parintiésca antâile surisu,
Prin norii suferintii, strabate cá unu sóre.
Elu fét'a nici n'o vede, elu vede fiula seu,
Cu 'ntâi'a sa rostire slavindu pe Dumnedieu.

Allah ! i-a fostu suspinulu, Allah ! si Mirza spune,
Sdrobindu trecutulu vietii cu-acestu cuventu su-
premu ;

Si mândru de-a Moldovei poetica minune,
Ingenunchiatu elu dice : „Prin dins'a ne vedemu.
Ea mic mi-a datu viéti'a, o viétiá ti-ceru eu,
E Negrea alu ei tata, precum tu esti alu meu !“

Cu 'n ochiu deprinsu in viétiá abisulu a-lu petrunde,
Cu 'n doru ce-si face-o punte din nobilulu aventu,
La ei se uita Hanulu, o lacrima ascunde,
Mai stà putinu pe gânduri, apoi, cu unu cuventu,
Elu pune in picioére o turma de Tatari,
Toti robii, albi si negri si mândrii Janiciari.

„De-acum sè aiba dile dusmanu-mi celu mai mare,
Sè fia Negrea liberu, dar voi s'aveti norocu !“
Elu spune ; peste-o clipa mosnégulu bravu apare,
Sdrobitu de ani si grigia, dar mândru stà pe locu.
Mari'a-i scóte lantiulu, si spad'a i-o dà Hanulu ;
Dar cu dispretiu la dinsii se uita Moldovanulu.

Cá leulu ce de-odata, esitu din colivia,
In giuru-i cauta-o prada si ochii sei rotesce,
Asiá erá eroulu in ura si mania !
Dar ur'a si mani'a pieru, leulu se 'mblânzesc.

Elu vede-a sa copila, in bratie o cuprinde,
Si-o 'mpinge ér din bratie ce catra ceru intinde.

Plangéndu elu dice : „Dómne, de ce impaganita
Ai vrutu sè-mi vedu copil'a aici in acestu locu ?
De ce-mi mai lasi tu viéti'a ? O viétiá, otravita
Cu insu-si alu meu sange, n'o voiu nici cu norocu !
Mai buna chiar sub chinuri e mórtea pentru mine,
Decátu din mani pagane o viétiá cu rusine !“

Apoi elu trage spad'a din tée'a ruginita,
Lungu, lungu la ea se uita, si-i spune : „Drag'a mea,
Tu esti a barbatiei consórta legiuita,
Tu a Moldovei fala, esti mândra cá si ea ;
Candu nu mai e dreptate aice pe pamentu,
Tu ni-o cioplesei din viétiá, dreptu cruce de mor-
mentu !“

Elu spune, face crucea, si vré s'o 'nfiga 'n sinu,
Dar man'a-i hotarita Mari'a o opresce,
Mari'a spriginita de-unu inmítu suspinu,
De-unu vuetu ce prin aeru cu ori ce clipa cresce.
Ciocniri de arme góle s'auðu in departare,
Si típete de mórte si vesele fanfare.

A dilei radia piere in pulvere si fumu,
Si ochiulu prin ferésta nimicu nu mai zaresce.
La usia sare Hanulu si vré sè-si faca drumu ;
Dar calea i-o inchide si usi'a o sdrobesce,
Elu, ce sdrobesce lantiuri, elu, alu Moldovei sóre,
Pe pragu apare Stefanu cu óstea 'nvingatóre.

Si cu unu glasu puternicu, cá celu ce din morminte
In diu'a judecatii pe morti i va trezi :
„Viú dà-mi pe Negrea, Hane !“ elu striga si 'nainte
Pasiesce si cu spad'a-i e gata a-lu sdrobi ;
Dar Negrea lu-opresce. In lunga 'nbratisiare
Cuprinde cá pe-unu frate celu mare pe-unu mai
mare.

Asiá ei stau o clipa, ei stau, si 'n ei puterea
Virtutii si credintiei se 'mpune maistosu.
Si nime nu 'ndresnesce sè tulbure tacerea,
Toti sunt in asteptare. Suspínulu durerosu
S'aventa singuru numai la tronulu creatoru :
Betranulu cere mórte, cei tineri ceru amoru.

O ! mare biruintia ! O, vecinica marire !
Poti tu sè fii in lume stapanu pe vr'unu locu,
Far cá s'aduci cu tine o clipa de iubire ?
Far cá sè versi in inimi o radia de norocu ?
Atunci ai fi crudime, noi te-amu despretiui,
Si Dumnedieu celu mare ar incetá de-a fi.

Candu elu faciú pamentulu si marea, ceru si stele,
Si florile si róu'a, si tainiculu isvoru,
Verdétia, sóre, nouru, si vènturi usiorele,
Si 'n ór'a cea fatala pe omu, stapanulu loru.
Pe câtu erá marétia gigantie'a ideia,
Tablou far' de lumina erá far de femeia.

Uritulu cuprinsese in crudele lui ghiare
Virginitatea lumii si universulu mutu,
N'avea nici o sioptire de dulce aprobare ;
Si ingrozitu de insu-si acele ce-a facutu,

Silitu erá stapanulu pe omu a-lu desteptá,
Si-a inimei unghiere cu-amoru a luminá.

Si 'n ór'a de pe urma divin'a inspirare
A scaperatu schintei'a eternului amoru ;
Candu s'a ivitu femeii'a, antâi'a sarutare
In Dumnedieu schimbatu-a pe falnicu-i autoru.
De-atunci nimicu nu-i mare si nu-i dumnediescu,
Candu n'are 'n lume cadru amorulu omenescu.

Lui Stefanu Negrea-i spune acele petrecute,
Si Stefanu se indrépta spre Hanulu celu adrobitu,
Dicându : „Acelu ce are simtirea dreptu virtute,
De man'a mea nu móre, nici nu va fi robitu !“
Sè-i multiamésca Hanulu i cade la picioare,
Dar betraneti'a-lu frange si Musulmanulu móre.

Ah! Mirz'a si Mari'a cu dulce 'mbratîsiare
Cuprindu pe-acel'a care durerea l'a recitu,
Pe fruntea-i insu-si Stefanu depune-o sarutare,
Si, dandu lui Mirza man'a, elu dice : „Resplatitu
In fiu sè fia tat'a, me juru pe Dumnedieu,
Celui ce n'are tata unu tata voiu fi eu !“

Apoi lui Negrea-i spune eroulu : „Fetulu meu,
Acelu ce ne-a datu nóue marirea nepetata,
A datu si tinereti'a, ce-o scimu, si tu si eu,
Sè-i fia dar in voiá ! Doi fericiti de-odata
Cu unu crestinu sè facemu ! Amoru-i suveranu !
Elu percalapu pe Mirza lu-pune 'n Akerman.

Spre laud'a cerésca si vecinic' amintire
A fapteloru maretie, aici in acestu locu
Voiu innaltia o mare si sfinta monastire ;
Er numele teu, Negrea, Moldovei de norocu,
Din vécu la vécu sè sbóre, pan' va veni o di,
Candu elu in fruntea tierii mai falnicu va luci !“

Cu mii de mii de glasuri ostirea i raspunde :
— Asiá sè fia, Dómne ! — Si din Carpati la mare
Toti codrii cu-alu loru frémetu, si vâile profunde,
Si vulturulu ce 'nnóta in albastru'a zare,
Au tresaritu de-odata, si, cá unu lungu suspinu,
Din patru parti ai tierii s'a auditu : Aminu !

De-atunci vediu pamentulu o érna si o véra,
Si ér e geru afara, pe drumu sunt rateciti,
Si Mirza cu Mari'a la gur'a sobei éra
Se 'ngâna — asta-data cu multu mai fericiti . . .
Ei ce-au fostu doi atunce, sunt trei ce se iubescu :
Treimea-i Provedinti'a in traiulu crestinescu.

Mai póte fi in lume altu visu de fericire ?
Altu scopu in asta vietia se póte sè avemu,
Cautandu necunoscutulu pe-o culne de marire,
Candu vatr'a ne desfasia noroculu celu supremu ? !
Opriti-ve la vatra pe câtu mai este timpu,
Candu vine érn'a vietii drumetii moru pe campu !

D. Petrino,

R e n e g a t u l u .

Novela din suferintiele Romanului.

(Urmare.)

Dinsulu inmarmuri cu totul, càci in vietia
lui intréga nu lu-vediù pe tata-seu plan-
gându.

— Taica draga, ce ti-s'a intemplatu ? —
lu-intrebà in inmarmurirea sa.

— O rusine, o batjocura, de care si faci'a
ta trebuie sè se inrosiésca ! — respunse betra-
nulu baronu in durerile sale crescande.

— Cum asié, taica draga ? . . .

— Sora-ta buna e, care ni-a facutu rusi-
nea acesta ! . . .

— Ce audu ? . . .

— Da, asié-e ! . . .

— Dar ce a facutu dins'a, pentru D-dieu !
— intrebà Pista inspaimentatu cumplitu.

Betranulu baronu nu mai avù inse tempu
cà sè-i raspunda, càci in momentulu acest'a se
deschise rapede usi'a laboratorului, intrandu
Emili'a, cu o facia totu atâtu de vesela si su-
ridiatória si plina de acel'a-si estasu alu feric-
cirea sale, precum o vediuramu mai nainte in
parcu in apropierea lui Macsimu.

Unu momentu petrundiatoriu erá acest'a.

Suridiatória Emili'a prospectá ca unu
angeru veselu, frumosu si fericitoriu, ér tata-
seu si Pista tresarira puternicu la vederea ei
si aruncara ochii loru turburati cu o privire
nimicitória a supra ei.

— Ceriule ! . . . Ce-e de me priviti atâtu
de infricosiatu ? — intrebà dins'a suprinsa a-
adancu.

— Si tu inca intrebi cà de ce ? — mur-
murà tata-seu, care murmuru erá asemene u-
nui durdritu, ce premerge fulgereloru si tres-
neteloru.

— Ce ? . . . Eu sè nu intrebù ? . . . Pentru
D-dieu, taica draga, ce vrei sè dici ? — intrebà
Emilia.

— Ce vreu sè dici ? . . . Aceea vreu sè
dici, cà in consciinti'a ta pecatósa mai cutezi
tu óre sè te miri de man'a meritata a mea
si-a fratelui teu ? . . .

— Taica draga ! . . . Ce va sè dica asta ? —
eschiamà Emili'a emotiunata puternicu de a-
cus'a acést'a aspra.

— Ah, tu inca si-acum mai joci pe nevi-
novat'a ! — continuà baronulu cu furia cres-
candá. — Oh, de ce nu-e in momentulu acest'a
ací iubitululu teu fidantiatu Dénes ? . . . De ce
nu-e aci, cá sè-ti véda faci'a ta mascata, sè-ti
privésca in anim'a ta falsa, sè se infióre de
privirea ta insielatória si faciarnica, sè se con-

vinga de cuvintele tale neconsciitióse si minci-nóse, si sè se infióre de buzele tale, cu cari l'ai tradatu pe elu, cu cari te-ai vendutu unui miserabilu, si ai aruncatu in desperare pe tata-teu . . . pe frate-teu! . . .

— Taica draga, încéta pentru D-dieu, căci nu scii ce vorbesci! . . .

— Nu sciu ce vorbescu? — o intrerupse baronulu cu furi'a cea mai mare. — Dar nici aceea nu o sciu eu óre, ce am vediutu cu ochii mei? . . . Ha! . . . Nu sciu eu óre, că in degradarea ta miserabila, in orbí'a ta nefasta si condemnabila ti-ai vendutu anim'a si sufletulu teu, ti-ai tradatu pe fidantiatulu teu, pe tata-teu si pe fratele teu dulce, pentru unu amoru depravatu, unui verme tēreitoriu ce s'a redicatu din pulverea de sub peciórele tale, si chiar inimicului mortalu alu neamului nostru! . . .

— Destulu . . . destulu taica draga, nu mai continuá, căci pecatuiesci innaintea lui D-dieu! — strigà acum Emili'a incremenita.

— Ce? . . . Tu inca pe mine me numesci peccatosu? . . .

— Da, tu pecatuiesci, taica draga, pentru că me condamnă ehiar atunci candu asteptám binecuventarea ta! — dise Emili'a cu o resolutiune plina de o consciintia nevinovata.

— Copila nenorocita! . . . Eu sè te binecventu in faptululu teu sacrilegiu? Nebunitu-ai? . . .

— Nu, taica draga, n'am nebunitu. Ci pe tine te va fi insielatu si amagitu ceva! . . .

— Asié? . . . Eu m'am insielatu, eu m'am amagitu, candu adi in parcu ai disparutu tu cu Macsimu dinnaintea mea . . . candu ve dragosteati voi langa ruin'a aceea ascunsa . . . candu i surideai atátu de dulce . . . si candu v'ati . . . saru . . . tatu . . . oh, acést'a batjocura . . . acést'a rusine pe capulu meu imbet . . . ra . . . nitu . . .

Si betranulu baronu se opri aci cá si in nadusitu de durerile sale ce le simtiea.

Junele Pist'a erá cá incrementu de cele audite.

Ér Emilia, carei'a la cuvintele ultime i se facu lumin'a completa cá tata-lu ei a trebuitu sè descopere óre-cumva cele petrecute in parcu. — dins'a in locu de a deveni neliniscita, si in locu de a se teme si a simti vre-o mustrare de consciintia, fruntea si faci'a ei incepea a se inseniná, si cu o linisce admirabila, si cu o resolutiune necredibila si-redicá capulu susu, si si-indreptá privirea sa firma catra tata-seu.

— Taica draga! — i dise. — Chiar asié

cá si tine si neamulu jidovescu ar fi pututu sè crédia despre Iud'a, cá acest'a si-ar fi parasitu si vendutu neamulu seu, candu lu-vediu pe elu, cá a sarutatu pe Cristosu! . . .

— Ce vrei tu sè dici cu esemplulu acesta din biblia? . . .

— Vreu, taica draga, sè dīcu aceea, cá si Juda a sarutatu pe Cristosu, dar pentru aceea elu nu si-a vendutu neamulu seu, neamulu jidovescu, ci l'a vendutu pe acela, pe care l'a sarutatu! . . .

— Eu nu te intielegu! . . .

— Nu me intielegi, taica draga, pentru-cá Juda prin sarutatulu seu l'a vendutu numai pe Cristosu, inse Macsimu prin sarutarea mea insu-si s'a vendutu pe sine si si-a tradatu neamulu seu! . . .

— Ce dici? . . . Possibilu e acést'a? . . .

— Nu e numai posibilu, — continuá dins'a, — ci e chiar asié! Ce nu ti-a reesitu tie prin fortia; mi-a reesitu mie prin violencia! Ce nu ai pututu tu prin lantiurile si ferele tale torturatórie, am facutu eu prin mregea fina a amorului si prin o singura sarutare ametitória si imbetatória! Si ce nu ai pututu tu descoperi prin sdrói'a ta de sbiri si spioni; eu am descoperitu prin niste priviri si surise dulci si farmecatórie! . . . Elu, neamulu lui, si toti partasii sei binefacatori sunt descoperiti si venduti acum! . . . Si tu acum poti sè-i nimicesci pe acesti inimici ai nostri! . . .

— Emilia! . . . Vorbesci tu adevverulu! — strigà tata-seu tresaltandu din durerile sale de mai nainte si stralucindu-i ochii de bucuri'a cea mai mare.

— Da, adevverulu, taica draga. Eu tóte le-am comisu, numai cá sè ajungu la acestu resultatu. Eu i-am promisú chiar si amorulu meu eternu, numai cá sè se lapede de neamulu seu, care-e intr'o positiune atátu de decadiuta si care numai pedeca ni-ar fi in fericirea nóstra. Si i-am promisú, cá voiu fi si soci'a lui iubitória, numai mai antáiu si dinsulu sè ajute cá sè delaturámu din calea nóstra pe acestu neamu alu seu . . .

— Dar sora draga, — o intrerupse aci Pista, a carui facia se intunecá la cuvintele aceste, — cum i-ai pututu tu promite asié ceva? . . .

— Dar nu audi, — respunse betranulu baronu in loculu Emiliei, — cá promissiuile aceste au fostu numai curse violene! . . .

— Intielegu, tata draga, inse promissiu-ne e unu cuventu de onóre! . . .

— Hm! Ce greurusi ti-sbóra tie acum

prin capulu teu! — lu-infruntà aspru baronulu.
— Séu dóra tu mai bine ai voi, cá sora-ta
sè-si tie promissiunea sa? . . .

— Ba nu, inse

— Citu cu „inse“ alu teu! — lu-intre-
rupse si mai aspru, intorcându-se apoi éra ca-
tra Emilia: — Spune tu, spune drag'a mea, la
ce resultatu ai venitu?

— Farmecatu dinsulu de promissiunile
mele, — incepù Emilia, — si de sarutulu meu
cá scosu din firi, mi-a descoperitu tóte. Mi-a
spusu, cá trebuie sè avemu temerea cea mai
mare de maciucasiulu Vasilia, care-e o sluga
necredintósa . . .

— Asié? — eschiamà baronulu infuriatu
la descoperirea acésta necredibila.

— Da, — continuà Emilia, — si mi-a

sulu celu mai mare alu bucuriei sale la des-
coperirile aceste ale ficei sale.

Si dinsulu, care numai mai nainte con-
damnà atátu de nenduratu si crudelu pe fic'a
sa, acum o sarutà ferbinte si o strinse la sinulu
seu cu cea mai mare caldura de iubire.

Junele Pista ascultà tóte aceste inmar-
muritu.

Numai in anim'a acestui'a incepù a se
inradecinà o stima si-o simpatia adeverala fa-
cia de salvatoriulu seu Macsimu. Numai din-
sulu nu i erá lui Macsimu falsu.

Si-acum? . . . La descoperirile aceste a
sororei sale, cutremuratu cu totulu, simtiea
cá tóta simpati'a si alipirea sa facia de Mac-
simu i s'a sguduitu d'odata in anim'a sa.

Generalulu Zach.

Generalulu Cernajeff.

descoperitu apoi, cá si mai periculosu decâtu
Vasilia e pastoriulu Nicolae din „poian'a ver-
de“, unde se afla ascunsu si frate-seu Petru . . .

— Ah, elu acolo-e? . . .

— Da. Si-ascultati numai! Petru a fostu
care ni-a statu in cale la „gur'a ursului“, care
a omoritu pe unchiulu nostru Bela, si care erá
sè ne nimicéca si pe noi! . . .

— Emilia! — audimu ací intrebandu pe
inuimitulu Pista, — se póte aceea, cá Macsi-
mu sè le fi tradatu aceste? . . .

— Da, elu le-a tradatu! Si mi-a mai spusu
inca si aceea, cá de pop'a Simu inca trebuie sè
scapàmu óre-cumva! . . .

— Ah, tu esti unu angeru, scump'a mea!
— eschiamà acum baronulu Pusztffy in esta-

— Phui! — eschiamà dinsulu. — Acest'a
nu e omu, ci unu miserabilu! . . .

— Da, — intarì tata-seu indata, — a-
sié-e. Si-acum poti vedé si tu pe cine ai im-
partesitu in mesura asié de mare cu iubirea
si laud'a ta! . . .

— E dreptu, — continuà Pista, — eu
m'am insielatu in elu, càci acestu miserabilu
nu merita decâtu numai dispretiu. De si
mi-a salvatu elu viéti'a mea si-a sorei mele,
dar déca a fostu in stare sè-si vinda neamulu
seu, sè-si venda mam'a sa dulce, pe fratii lui si
pe binefacatorii sei, acestu infernalu, va fi in
stare sè ne venda óre-candu-va si pe noi! . . .

— Asié-e, dragii mei! — aprobà betra-
nulu baronu.

Acést'a aprobare a fostu ca o sentintia de mórte a supra lui Macsimu.

Preste câte-va minute baronulu si copíi sei plecara apoi catra rectoriu, unde cin'a frugala li-erá deja pregatita; dar la ordinulu baronului pentru Macsimu nu mai erá reser-vatu locu la mésa.

VIII.

Monstrulu.

Ne vomu rentórce acum éra in cas'a parintelui Simu, la serman'a Ana mam'a lui Macsimu, si la Ileana, pe care o lasaramu atátu de desperata.

Dinsele mai tardiu inca aflara de sórtea fatala a lui Macsimu, cà a fostu ajunsu de sbirii persecutori a baronului, cà a fostu nimeritu si ranitu de plumbulu ucigatoriu alu acestor'a, si cà legatu cu manile in spate a fostu transportatu dinsulu la castelu, si aruncatu aci cá prinsonieriu in camer'a infioratória de tortura.

Maciucasiulu Vasilie li descoperi tóte aceste.

Ce au suferitu sermane de ele la acésta nóua si atátu de aspra lovitura a sortii, ni putemu inchipuí.

Cu gele petrundiatória priviá Vasiliu de osebitu pe serman'a mama Ana in durerile sfasiatórie, causate de acésta atátu de grea lovitura.

In dilele urmatórie apoi Vasilie nu intardià a le si mangaiá.

Li impartesi dinsulu, cà pe Macsimu lu-tractéza in modulu celu mai umanu si peventoriu, cà e chiar si iubitu atátu de tare din partea tuturor, cá si candu ar fi fiulu baronului, cá si candu ar fi frate cu Domnisorulu Pista si Domnisiór'a Emilia, si cà totu laolalta i vede omulu, petrecandu-si cu dragu si imbu-curandu-se unulu de altulu.

— Vei vedé, nana draga, — o asigurá Vasilie, — cà Macsimu va fi acum tóta bucuri'a si fericirea si a nóstra! . . . Ati pututu dóra cu totii bagá de séma, cà de candu e Macsimu la curte, baronulu e cu multu mai blandu si bunu chiar si facia cu bietii nostri sateni iobagi! . . .

— Acee'a-e asié! — adevéri si pop'a Simu.

— Da, — continuà apoi Vasilie, — putemu sè fimu acum veseli, putemu sè fimu cu voia buna, càci acusi si sórtea nóstra, a iubitoru lui, trebuie sè se întórca spre bine, spre bucuriá! . . . Oh, lui acum numai o vorba i

trebuie, si póte sè ne scape pe toti de suferintie cari atátu de greu ne apasa! Si acusi va grai elu pentru noi! Acusi va scóte elu pe mama-sa iubita, pe fratii sei dulci din necesurile loru atátu de amare! Va fi mantuatoriulu neamului seu! . . . Oh, noi trebuie sè multiamimu ceriului, cà ni-a tramisu pe Macsimu! . . .

Vasilie esprimà cu convingerea cea mai intima cuvintele aceste pline de sperantia fericitória.

Bunulu parinte Simu inca multiamiá in sine lui Dumnedieu, cà chiar elu a pututu sè fia acel'a, care l'a ajuturatu pe Macsimu din tóte puterile sale la scóla, redicandu-se elu astu-felu de unu june atátu de stimatu si vrednicu.

Ér nan'a Ana, cá mama iubitória, vediendu dinsa asiediate atâte sperantie dulci in fiulu seu, vediendu cà cu totii lu-privescu cá si pe unu mantuatoriu care va redá fericirea neamului seu, versá lacrimi de bucuria, si ér simtiea fericirea, care atátu de rara i erá animei ei.

Chiar si serman'a Ileana aflá alinare dulce in sperantiele aceste atátu de sigure.

Dar la serman'a acést'a copila totu-si mai aflàm si nisce lacrimi si suspine, cari erau inse cu atátu mai dureróse.

Si secrete i erau aceste lacrimi si suspine, pentru cà anim'a ei buna nu voiá sè conturbe bucuri'a si fericirea nimerui'a.

Numai singuritatea noptiloru, numai lun'a si stelele tacute erau martori acestoru dureri tainice si petrundiatória.

In seri adanci, candu tóte dormitau deja in bratiile alinatórie ale lui Morfeu, de nenumerate ori o vedemu pe Ileana siedindu singura in pragulu usiei deschise, séu sub fragariulu de langa casa, acolo, unde mai nainte, óre-candu-va, petrecuse dins'a atâte óre dulci si fericite in iubire cu Macsimu. Si-acumu . . . acum siedea singura . . . acum Macsimu nu mai erá langa dins'a, cá s'o stringa cu iubire la sinulu seu, cu cuvintele lui dulci sè-i aline sufletulu si anim'a ei sdrobita, si cu sarutàrile sale de dragoste sè-i alunge norii apasatori de pe fruntea sa si lacrimelardietórie din ochii ei . . . Oh, acum numai singura siedea dinsa aci, si numai ochii ei umedi, si suspinele ei pline de durere si le putea indreptá intr'acolo, unde erá acum Macsimu . . . catra castelulu Domnescu . . .

(Va urmá.)

Mihaiu Cirlea.

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

Inse odaia, in care se află ascunsu Árpád, erá departe de salónele sgomotóse, si astu-felu plansulu lui nu puté sè strabata pana la audiulu mamei sale.

Ea dara si-petrecea bine.

Comités'a in sér'a acést'a erá deosebitu fôrte afabila. Conversá multu cu dóm'n'a casei, si de multe ori i strinse si man'a; baronés'a Bérczfalvy asemene o distinse, ceea ce erá o mare onóre. Si tóte celelalte dame inca rivalisau a o asigurá câtu mai multu de iubirea si simpathia loru.

Pista inca se aflá fôrte bine, càci elu inca erá impresuratu cu stima si amicia din tóte partile. Mai alesu se bucurá inse elu din caus'a, cà vedea pe socia sa atátu de vesela, indestulita si fericita!

Musica resuná in salonulu de dantiu, si parecile tinere undulau cu placere róndu pe róndu, precum i diriguiau capriciile melodiiloru. Ér in giurulu loru, pe langa paretii, mamele séu alte consangene ori cunoscute mai betrane, priviau la ei, si faceau planuri de casatoria, cà cum s'ar potriví cel'a cu ceea; ce fericita ar fi dins'a, déca fie'a ei s'ar puté maritá dupa tinerulu cu care jóca acuma, si asiá mai departe. Unu singuru jocu, o inclinare, o privire, o vorba scapata, creá o multime de fericiri prin acestu salonu.

In celelalte sale inca se aflau toti fôrte bine. DAMELE conversau, criticandu pe altele; barbatii se jocau de-a cartile; ér in bufetu se adunara neutralii, cari adeca nici nu dantiu, nici nu se jocu de-a cartile si nici nu luau parte la criticarea ómeniloru. Acestia *dóra si-petreceanu* si mai bine decátu ceialalti, càci consciinti'a loru erá mai linisita.

Pista nu ocupá locu nici intr'unu salonu, ci petrea pe róndu in tóte, cà sè póta convení cu toti óspetii sei si sè díca tuturorá câte o vorba dóue de complasantia.

Elu erá unu barbatu de salonu istetiu si finu. Cunoscea pe toti mai de aprópe, sciea slabitiunile tuturorá: deci aflá usioru pentru toti vorb'a de placere. In tóte partile fu salutatu cu bucuria.

Tóti diceau:

— Éta, ce barbatu fericitu. Indestulitu dinsulu, vré cà si altii sè fia toti indestuliti.

III.

Lewy Rosenstein.

Si cum dinsulu si-petrecea asiá, de odata unulu din servitorii sei i anunciá, cà unu domnu strainu voiesce sè-i vorbésca:

— Cine este elu? — lu-intrebà dinsulu.

— Nu-lu cunoscú, — respunse servitoriulu.

— Dar nu l'ai intreatu?

— Ba intreatu. Inse nu mi-a spusu. Mi-a disu, cà numele lui nu se póte pronunциа in salónele aceste in momintele de acuma.

— Curiosu! Dar apoi i-ai respunsu, cà acuma nu potú sè vorbescu cu elu, càci am óspetii?

— Spusu-i-am tóte. Inse dinsulu mi-a disu, cà cu tóte aceste trebuie sè vorbésca cu dta; cà de nu-lu vomu lasá, va face unu sgomotu mare, de se va scolá tóta casa.

Pista tresari.

— Impertinentulu! — murmurá elu.

— Asiá i-am disu si eu. Dar elu a surisu, adaugându: „Du-te anuncia-me domnului!”

— E bine, unde se afla omulu acel'a?

— In antisiambra.

Si Pista plecà indata intr'acolo.

Candu intrá, se cutremurá.

Inaintea lui statea unu barbatu imbracatu elegantu, cu fracu si manusi albe, dar cu unu surisu demonicu pe budiele sale.

Pista lu-recunoscu indata.

Erá unu usurariu infricosiatu, unulu din lipitorile societátii moderne, cari — mai alesu in timpulu mai nou — au nefericitu asiá multe familie, spaim'a poporatiunii din acelu giuru, Lewy Rosenstein.

— Dta aice? — lu-intimpiná Pista.

— Te miri?

— In momentul acesta!

— Ai dreptu. Eu am gresitu. Trebuiá sè vinu inca adi la miédia-di. Inse atunce te-am asteptatu pe dta. Dar fiindu cà n'ai vinitu, am fostu silitu sè te incomodezu eu. Ceru scusele mele, cà te conturbu tocmai in momintele aceste, inse . . .

— Sciu caus'a pentru care ai vinitu. Nu e lucru mare; s'ar fi pututu amaná si pe mane.

— Nici decátu, domnule vice-comite. Pentru mine e o cestiune de viétia. Ori ce momentu de in-tardiere mi-nasce o perdere.

— Dar pana mane totusi ai fi pututu sè accepti. Astadi n'am pututu sè tramitu la dta, càci am fostu fôrte ocupatu, inse mane vomu regulá tóta treb'a.

— Inse eu nu potú sè asteptu pan'atunce.

— Si de cumva eu nu voiu voi sè stau acuma de vorba cu dta?

— Trebuie sè stai!

— Ce tonu e acést'a, Lewy?

— Tonulu celui ce are la dispositiunea sa o oca-siune fôrte potrivita. Déca nu vei voi sè stai cu mine de vorba, te voiu sili.

— Cum?

— Voiu intrá in salóne si voiu vesti acolo, cà pentru ce am vinitu. Precum vedi, sum imbracatu de salonu.

— Dar, inainte de a puté face acést'a, servitorii mei te voru aruncá pe usia afara.

— Se póte, inse ei nu-mi voru puté astupá gur'a. Voiu spune dara celu putinu loru, cà pentru ce nu vrei sè vorbesci cu mine. Voiu strigá, câtú voiu puté, sè m'anda toti servitorii straini adunati acuma aice. Si eu voiu fi satisfacutu. Resultatulu va fi totu acel'a, cà si candu asiú fi intratu in sala. Mane voru scí si domnii servitoriloru secretulu. Si in scurtu timpú lu-va aflá totu orasiulu.

— Impertinentu!

— Nici decátu, domnule, ci numai unu omu, care sciu sè profitu de oca-siune. In lumea de acuma acést'a e sciinti'a cea mai folositoria. Mai bine decátu ori candu, dta acuma trebuie sè-ti satisfaci deoblegamentulu.

— E bine, ce vrei dara? Pe scurtu, càci n'am timpú multu. Óspetii mei aru puté sè observe absinti'a mea.

— Atérna numai de la dta, cà sè ispravimu câtú mai iute. Eu n'am vinitu sè petrecu multu aice; ci sè-mi gatu lucrulu câtú mai iute, si-apoi sè me rentoreu indata.

— Si eu tocmai asiá dorescu.
 — Asiá dara sè incepemu!
 — Si sè gatãmu iute!
 — Domnule, scii bine, cã astadi a espiratu terminulu politiei dtale, si cã prin urmare mi-esti datoru cu 2000 fl.
 — Sciu.
 — Asiá dara te rogu platesce, apoi ti-voiu redã politi'a si eu me voiu carã p'aci 'ncolo.
 — Inse eu n'am tocmai acuma parale.
 — E reu, pentru cã eu nu potu asteptã mai departe.
 — Dar nu poftescu sè astepti multu.
 — Nici unu momentu nu potu. Si eu trebuie sè platescu.
 — Dar ti-voiu platí interesse bune.
 — Nu potu, macaru sè-mi platesci o suta de percente.
 — Dar eu ti-oiu platí o suta dõue-dieci.
 — Nu potu, nu potu!
 — Dar te rogu.
 — Insedaru me rogi, domnule, pentru cã eu n'am parale. Bucurosu te-asiu ajutã, inse nu potu.
 — Dar fii bunu si astèpta-me! Ti-voiu fi si eu recunoscatoriu. Ai unu fiu, lu-vomu alege jude administrativu.
 — Wie heisst?! Solgabireu! Fiulu meu nu va primí acestu postu, pentru cã elu face doctoratul si se va rentõrce cã avocatulu.
 — Apoi totusi voiu gasí dõra si eu vr'unu mijlocu, cã sè te potu resplatí.
 — Se pòte, se pòte, domnule. Inse eu nu mai potu lasã la dta banii, pentru cã si eu trebuie sè platescu, si altii n'am.
 — Dar dta ti-vei puté capetã in imprumutu de la cine-va.
 — Inse numai cu percente mari.
 — Nu-mi pasa. Voiu platí ori cãtu de multu.
 — E bine, in timpulu de acuma banii sunt scumpi si greu de capetatu; dar totusi voiu cautã sè-ti gasescu de unde-va pe respundiabilitatea mea.
 — Pré bine.
 — Deci acuma vomu promulgí terminulu de platire alu dtale; vomu nimici politi'a de pan'acuma si mi-vei dá alt'a.
 — Bucurosu.
 — Éta, din intemplanse este la mine o blanqueta. Binevoiesce a o completã! Éta si condeiu si negrãla, cãci eu totu-de-una portu de aceste. Omulu nici odata nu scie candu are trebuintia de ele. Poftimu scrie!
 — Cãtu esti de afabilu, domnule Lewy.
 Si Pista se puse la mèsã cã sè scriã.
 — Pe cãtu timpu sè prolongimu politi'a? — intrebã elu.
 — Pe cãtu voiesci dta. Déca vrei poti si pe unu anu, nu-mi pasa.
 — Pré bine, fã dar unu anu! Cãtu esti de bunu dta, candu vrei sè fii!
 Si Pista scrise sirulu primu.
 — Dar despre ce suma sè sune politi'a? — intrebã elu apoi.
 — Scrie diece mii de fl.
 Pista incremení si sarí in picioré, aruncandu condeiu lu pe mèsã.

— Diece mii de florini! — esclamá elu. Dar nebunitu-ai dta?
 — Cum sè nebunescu!
 — Dar a cere diece mii de florini pentru dõue mii.
 — In adeveru, este o nebunía a ti-i dá asiá iefinu, pe candu altii aru platí si mai multu.
 — Esti unu omu fara sufletu.
 — Nu me infruntã, domnule, cu nedreptulu! Nu-ti mai permittu acést'a. Déca nu-ti convine, nu subscrie! Platesce-mi datorí'a si eu te lasu cu num-nedieu.
 — Dar dta abusezi de starea mea. Scii, cã n'am parale si de-aceea vrei sè me storci.
 — Se pòte, dar ast'a nu te imputernicesce a me insultã. Bani in diu'a acuma sunt fõrte scumpi, eu inca trebuie sè platescu pentru ei percente mari, apoi si riscu de multe ori: trebuie dara sè fii si eu assiguratulu.
 — Sciu, sciu, dar totusi mi-ceri percente grozave.
 — Tõta treb'a e o afacere de tãrgu. Eu voiescu sè-ti vendu folosulu a dõue mii de florini cu diece mii de fl. Bani sunt marf'a cea mai scumpa, potu sè ceru pentru marf'a mea cãtu voiescu. Nu te silescu s'o cumperi.
 — Dar ceri pré multu.
 — Pune intr'o cumpena folosulu si in alt'a sum'a! Si vei vedé, cã folosulu va apesã mai multu. Diece mii de florini sunt multi bani, inse — considerandu, cã prin ei vei scapã de prostituire, cã ti-vei cãstigã liniscea pe unu anu, — totusi nu este o suma asiã de mare, cã sè n'o dai bucurosu.
 — Usurariu cumplitu ce esti, n'am gãnditu totusi sè fii capabilu de o asemenea infamia.
 — Domnule, moderãza-te! Platescu sèu primesce ofertulu ce-ti facu, cãci la din contra mane totu orasiulu si comitatulu va scí, in ce stare te affi.
 — De vei cutediã sè graiesci, te prepadescu.
 — M'am ingrigitu eu si de ast'a. Inainte de a plecã aice, am lasatu a casa in puiulu mesei o epistola sigilata si adressata sociéi mele, in care i-am scrisu, cã am plecatu aice si decumva asiu patí ceva nenorocire, aceea mi s'ar face prin dta. Vedi dara, cã ori ce ai face, indata s'ar descoperí.
 — Omu rafinatu ce esti, asiã dara m'ai crediutu capabilu, cã sè-mi mangescu manile cu sangele dtale?
 — Dar nu tocmai mi-disesi, cã me vei prepadí?
 — Nu asiã am intielesu eu.
 — Intielege, cum vrei, eu sum pregatitu la tõte. Am mai avutu asemenea casuri. Am pracsa.
 — Vedu.
 — Asiã dara pe mine nu me vei infricã. Ceea ce facu, mi-permite si legea. Va sè dica stau pe terenu legalu. Nu me temu de dta.
 — Dar acestu terenu nu se estinde pana a sarí intre óspetii mei spre a me compromite.
 — Ai dreptu. Nici nu voiu intrã dara. Inse mane voiu face pasii trebuinciosi la tribunalulu.
 — Dta nu vei face acést'a.
 — Ba face.
 — Nu vei face.
 — De ce sè n'o facu?
 — Éta primescu ofertulu dtale.
 — Scrie dara!
 Si Pista scrise iute politi'a.

— Éta-o, — dise elu.

Si Lewy scóse politi'a vechia a lui Pista, o pre-
dete dicédu:

— Asiá dara afacerea e incheiata. Me reco-
mandu gratiei dtale si in viitoriu.

— Sè me ferésca Dumnedieu de asemenea scene!
— respunse Pista.

— Nu sum eu asiá omu reu, precum gândesci
dta, — dise Lewy suridiendu demonicesce.

— Multi ómeni mai de omenia decátu dta au
fostu spendiurati.

— Heche! — rise jidanulu si esi.

Éra Pista se duse inte inaintea unei oglindi, sè
védia déca fati'a-i nu reoglinesce vr'o iritatiune, càci
erá fòrte iritatu.

Inse, spre bucuri'a lui, nici o trasura a fetiei
sale nu denunciá acésta impressiune. Erá o caracte-
ristica a lui, cà de pe fati'a lui nu se puteau ceti
adeveratele simtieminte ale animei sale.

Apoi si-periá perulu si barb'a, si convinsu cà ni-
mene nu scie si nici nu va scie cele petrecute intre elu
si Lewy, dinsulu se rentòrse in salòne.

Acolo apoi si-continuá rolulu de mai nainte. Se
aretà pre-totu-indene. Cu toti vorbì, la toti le spuse
câte unu complimentu. Erá veselu, glumeti u si fòrte
petrecatoriu.

Cine lu-vedea séu vorbiá cu elu, trebuia sè
dica:

— Éta unu omu fericitu, caruia nu-i lipsese
nimica, spre a puté fi indestulitu!

IV.

Din'a bucuriei.

In sfirsitu processulu celu mare, processulu Al-
binescu si consotii sei, se incheiá.

Pertractarea finala se tînu in fiinti'a de fatia a
unui publicu fòrte numerosu, figurandu si o multime
de martori.

Resultatulu fu, cà nu se putù dovedi nimica
compromitietoru. Martorii pacalira pe dlu procuroru;
cei mai multi nu cutediara a spune in fatia lui Albi-
nescu, ceea ce disera in dosu, la inceputulu processu-
lui, pe candu dinsulu fu arestatu; ér altii marturira
niste casuri fara de nici o insemnatate politica. Intre
toti mai cu minte fu parintele protopopu Plopescu-
Nyárfay, càci elu se facù bolnavu si declará in scrisu,
cà nu-si mai aduce a minte de nimica.

Caus'a acestei lipse de curagiu fu scirea ce s'a
respanditu prin comitatu, cà adeca guvernulu are sè
cadia, si atunce se va schimbá si comitele supremu.
Martorii dara, adeca Cimbrudanu, Bumbescu etc.,
gandira, cà ar fi pecatu sè se mai periclitate pentru a-
cestu comite supremu, care va fi destituitu acusi, si
prin urmare nu va puté recompensá ostenél'a loru.

Ei dara marturira asiá, cà sè nu-si inhida calea
pentru viitoriu, cu atátu mai vèrtosu, càci — precum
se vorbiá — fiitoriulu comite supremu erá unulu din-
tre aamicii intimi ai lui Albinescu.

In uimarea acestora apoi Albinescu fu redatu
libertátii dimpreuna cu toti sotii lui pedepsiti cu ne-
dreptulu.

De cei neatèrnatori erá bine, càci puteau sè se
bucure érasì de indestulire deplina; inse cei ce mai
nainte ocupau niste posturi, de acuma inainte aveau
sè incépa o viétia plina de grigi apesatórie. Acesti din

urma adeca inca atunce fure destituiti din posturile
loru, deci acuma erau fara pane.

Si numerulu acestora erá marisoru. Toti cei ce
dadura celu mai micu semnu de simtiementu natiu-
nalu, toti cei ce nu-si renegara cu deseversire origi-
nea si natiunalitatea loru, fure persecutati grozavu,
incurcati in processe de totu felulu, necasiti si in
sfirsitu destituiti.

Processulu Albinescu erá tocmai potrivit pentru
a incurcá pe acesti omeni, a-i acusá si a-i lipsi de
postu.

Inse recástigarea libertátii inspirá mangaiere
si acestora. Ei sperau, càci aveau deja ceva, aveau
libertate. Chiar si saraculu supòrta mai usioru sarci-
nele vietii, de cumva e liberu.

Ei scieau, cà nu pentru Albinescu au suferitu, ci
pentru simtiementulu loru natiunalu; si acésta sufer-
rintia comuna infrati pe toti si mai tare, i otieli si mai
multu spre a pastrá si in viitoriu convingerea loru.

Dar, fiindu cà acea convingere nationala se i-
dentificá cu persón'a lui Albinescu, dinsi lu-iubira si
stimara si mai adancu. Albinescu deveni unu omu a-
doratu de catra toti, càti mai remasera fideli stin-
dardulu nationalu.

Nu erá mare numerulu loru. Dar stim'a si alipi-
rea manifestata de ei erá cu atátu mai pretiòsa, cu
cátu se sciea, cà aceea e sincera, nefatiarita, si se es-
prima chiar cu risiculu perderii loru personale.

Diu'a dara, in care Albinescu si sotii sei fure
eliberati, fu o di mare, o di de bucuria universalá pen-
tru toti, invierea libertátii.

Diu'a acésta trebù sè fia serbata intr'unu modu
solemnu.

Toti amicii lui Albinescu se intrunira dara la
elu, cà — petrecèndu câte-va óre de bucuria dim-
preuna — sè aduca tributulu recunoscintiei loru a-
cestui barbatu.

Erá mai micu numerulu celoru adunati acuma,
decátu candu in aceste salòne, la inceputulu istoriei
nòstre, s'a tinutu prim'a conferintia nationala, candu
toti Romanii in unanimitate si cu mare entusiasmu
au candidat pe Albinescu de deputatu; inse acestia
toti erau amici fideli, nu numai persónei, dar si cau-
sei, — gata a-si manifestá convingerea chiar si fatia
de pericolulu celu mai mare.

Nici sgomotulu nu erá asiá de mare cá atunce.
Nu se vorbì cu tonu atátu de naltu. Nu se audira a-
siá frase mari. Nu se pronunciará niste vorbiri atátu
de 'nflorilate. Pentru ce? Pentru cà cei mai multi
din ómenii aceia lipsira; éra dintre acestia nimene
n'avea trebuintia sè se laude, cà ce nationalistu mare
e dinsulu, càci toti se cunosceau bine si scieau ce sim-
tieminte are fia-care; nimene nu trebuia sè-si duca in
tèrgu profesiunea sa de credintia politica, chiamandu
cu vorbe sonóre atentiunea publiculu a supra ei.
Conversatiunea decurse in linisce, seriosu si cu dem-
nitate; càci in sirulu aniloru toti facura practica, cà
tonulu mare e insusirea goletátii, cà si butea atunce
suma mai tare candu nu este nimica in ea.

Nici toastu nu se dise, decátu numai unulu.
Semnulu, cà oratorii de atunce, Cimbrudanu, Bum-
bescu, Plopescu etc. lipsira cu deseversire; ómenii
vorbiloru mari nu mai erau de fatia, ci numai ómenii
fapteloru.

(Va urma.)

S A R O N U

Calindarul septemanei.

Duminea 7-a dupa Rusalii, Evang. Mateiu Cap. 9 st. 27—35.

Dumin.	11	23	Sta m. Mart. Eufimia.
Luni	12	24	S. Mart. Proclu Ilarie.
Marti	13	25	Adun. Archang. Gavriilu.
Mercuri	14	26	Apost. Achila.
Joi	15	27	Mart. Kiric si Iulita.
Vineri	16	28	Ierom. Athinogen.
Samb.	17	29	M. M. Marina.

Istori'a septemanei.

Istori'a resbelului pana 'n momintele aceste se resuma in urmatóriile : Sêrbii atacatori fure respinsi de catra turci in tóte locurile. Dar turcii se multiamira cu atâta si nu apucara ofensiv'a, atacandu pe sêrbi pe teritoriulu acestora. Caus'a de siguru e aceea, că nici turcii nu sunt inca bine organizati. Montenegriinii sunt mai norocosi; batuti in unele locuri, dar si ei câstigara câte-va batalii.

Romanii impuscati! In nrulu trecutu inregistramu, că principele Milan a gratiatu pe multi ostasi din regimentulu romanescu, care la Nisiu n'a votu sê se lupte. Scirile sosite de atunce ni spunu, că nu s'a intemplat tocmă asiá. O depesia din Ciupria, cu datulu de 14 jului, anuncia, că principele n'a gratiatu decâtu numai pe siese insi. (Póte ca aceia voru fi fostu sêrbi!) Êr ceialalti, intregulu batalionu nr. 61, fure impuscati la comand'a generalului Cernajeff, care s'a retrasu acolo cu tóta armat'a sa batuta de turci. Acésta crudime draconica a causatu pe acolo murmuru generalu, si cu atâtu mai vêrtosu, căci la batali'a de la Babina-Glava, unu integu regimentu sêrbescu a fugitu a casa din lupta, fara că sê se fi pedepsitu. Dar fug'a sêrbiloru nu s'a anunciatu lumei la timpulu seu prin depesiele purure invingatórie din Belgradu; „fratii sêrbi“ numai fatia de Romani sunt atâtu de drepti.

Generalulu Cernajeff. Vorbindu despre impuscarea batalionului romanescu, cauta sê dicemu câte-va vorbe si despre autorulu acestui faptu crestinescu. Generalulu Cernajeff nu e sêrbu, ci muscalu; dinsulu in patri'a sa a figuratu că diuaristu, dar a luptatu si că soldatu in Asia, batundu pe acolo popóre cari nu s'au opusu de felu. Inainte de a se incepe resbelulu presinte, a vinitu in Sêrbia, unde a speratu a-si câstiga lauri noi. Inse, ce fatalitate! unu trimbitiasiu romanu a nimicitu totu visulu lui! Candu dinsulu operá mai bine in batali'a de langa Nisiu — asiá spunu depesiele sêrbesci — unu trimbitiasiu romanu din regimentulu din frunte (căci „Romanii lasii“ luptau si aice in frunte) a datu signalulu de retragere, care fu imitatu si de trimbitiasii sêrbesci viteji (cari se aflau inapoi'a Romaniloru,) si astu-felu intréga armat'a sêrba se retrase, adeca o tuli la fuga. Êta dara, că tóta caus'a perderii fu unu trimbitiasiu romanu! Asiá patiescu ómenii mari de multe ori. In viéti'a multora figuréza asiá evenimente mici. Astu-felu candu vr'unu scriitoriu muscalo-sêrbescu va ferici lumea cu biografi'a acestui erou mare, va trebui s'o intituleze „Cernajeff si unu trimbitiasiu romanu.“ De altu-min-

tre portretulu lui se afla in nrulu presinte alu nostru. Privindu-lu, cetitorii nostri sê-si aduca a minte, că acesta e vestitulu generalu, care a impuscatu unu intregu batalionu romanescu!

Generalulu Zach, alu carui portretu asemenea se afla in nrulu presinte, asemenea nu e sêrbu, ci moravu. Dinsulu e unu teoreticu bunu, lucrările lui topografice merita lauda, ér că professoru e fórtu bunu, căci asiá dicéndu elu a creatu si acea armata sêrba, ce este. La erumperea resbelului, elu avutu insarcinarea d'a se intruni cu montenegriinii; inse o patí si elu că ceialalti colegi sêrbi ai lui, fu batutu. Sêrbii se si superara pe „moravulu“ strainu. In 1848—9 elu a luptatu intre slovacii din Ungari'a in contra honvediloru.

Generalulu Stratimirovicu nu s'a pututu rentórcu a casa in linisce, precum scriseramu in nr. trecutu. In urmarea certe sale cu Cernajeff, dinsulu fu datu afara din Serbi'a si escortatu pana la vaporu de catra politia. Sositu la Semlin, elu fu prinsu numai decâtu si a dóu'a di lu-internara la Novisadu.

Doi senatori sêrbi o patira reu. Ei si-permisera a spune lui Milan, că resbelulu acest'a s'a inceputu in contra vointiei poporului, si că tiér'a se afla in pericolu mare. Resultatulu sinceritáti loru fu, că amendoi fure impuscati.

Neutralitatea Romaniei a causatu multe debateri in diuaristic'a Europei. Camera si senatulul din Bucuresci inca a tinutu in privinti'a acésta câte o siedintia interessanta. Unii pretinsera, că guvernulu sê substérna in siedintia secreta tóte actele relative la acésta afacere; inse in urma se alese numai o comisiune spre acestu scopu. De altu-mintre prin diuarie se scríe multu despre unu memorandu, pe care dlui Cogalniceanu l'a presintatu la Constantinopolu. Se dice, că in acestu memorandu Roman'i a ar cere recompensa pentru spesele neutralitáti sale inarmate. Cererile sale sunt formulate in 7 puncte. Cele siese puncte prime continu sanctionarea diplomatica a unoru drepturi, pe cari Roman'i a le si exercita: d. e. batera monetelor, incheierea de conventiuni cu puterile straine etc. Alu sieptele punctu e celu de frunte; prin acest'a se pretinde Delt'a Dunarii. In dilele din urma s'a facutu sgomotu prin diuarie, că Roman'i a inca si-contentréza armat'a, si vré sê iésa din neutralitate. Acést'a inse nu s'a constatatulu inca.

Scirile mai nóue de pe campulu de resbelu sunt aceste: La Zaitiar se astépta o batalia mare, căci catastrof'a e inevitabila. Positiunea sêrbiloru e fórtu periclitata. Lesjanin retragéndu-se peste Timocu, a arsu dupa sine tóte podurile. Cernajeff, „invingatoriulu de la Tescand“, inca nu se afla pré bine, turcii pré lu-strimtorescu, ceea ce se vede de acolo, că unu colonelu i s'a tramisu spre ajutorare. In dilele din urma s'a scrisu prin diuarie, că sêrbii aru fi cerendu prin tiarulu russescu armistitiu de siese septemani. Sêrbii sunt fórtu maniosi pe Nichita, care i-a pacalitu, si nici in gându n'are sê se intrunéscu cu armat'a lui Zach. De alfmintre, montenegriinii lupta cu succesu; ei au ajunsu aprópe de Mostar, unde se astépta o batalia mare. Rescól'a in Bulgari'a cresee. Se

scrie, că si Greci'a vre să chiasme la arme 40,000 de ómeni.

CE E NOU?

Daco-romanistii din Ardélu. Pré incordat'a netolerantia unгурésca de multe ori suferé de lungóre, si vede ceea ce nu este in realitate. Un'a din fantómele acestoru visiuni bolnave este si daco-romanismulu. De cumva doi Romani convinu unde-va si converséza la olalta romanescé, indata se afla intre unгурi si niste capete seci, gari striga in lume, că éta Romanii facu Daco-Romania. Asia — precum impartesiramu si noi — indata la inceputulu resbelului presinte unu corespundinte din Alba-Julia alu diuariului „Pesti Napló“, a scrisu, că unii corifei ai Romaniloru din Ardélu s'au intrunitu la Alba-Julia, unde tinura o adunare si decisera a tramite o adresa principelui Milan. Acésta impartesire atátu de absurda, (cáci nu credemu să se gaséca nici unu Romanu cu minte sanetósa, care să doréscá infintiarea unuí imperiu sudoslavicu, că astu-felu noi Romanii să ajungemu între Russi'a si Sudoslavii'a,) cerculá totusi prin tóte diuarele magiare si magiaro-file. Apoi se porni o investigatiune. Si in urma nu se putú constată nimica. Ba, n'amu disu-o bine! Din contra s'a descoperitu unu lucru mare. Adeca s'a adeveritu că in o séra s'au veditu mergéndu doi preoti romani la unu advocatu romanu, din Alba-Julia. Grozavu! Auditi! Doi preoti romani la unu advocatu romanu! Éta Daco-Romania!

Cutremuru de pamentu. La 17 l. c. dupa miédia-di la o óra si câte-va minute a fostu la Viena unu cutremuru de pamentu, care s'a estinsu si in unele parti ale Ungariei, inse n'a facutu nici o paguba.

Gen. Klapka in adeverú a plecatu in Turci'a, că să priméscá serviciu in armat'a turéscá. Totu-odata insemnámu, că dinsulu acusi va pune sub tipariu memoarele sale, in care voru fi multe pasage interesante si pentru noi Romanii.

In comitatulu Severinu fu numitu vice-comite Ioanu Pausz, in timpulu din urma notariu publicu in Aradu. De curendu totu comitatulu acest'a se va organizá de nou.

„**Bene-Merenti.**“ Monitorulu Romaniei publica un decretu, prin care se acórdá medal'ia „Bene-Merenti“ cl. I dloru Timoteiu Cipariu, Georgiu Baritiu, si I. Maximu din Bucuresci pentru distinseloru merite literarie.

Biserica si scóla.

Domnitoriulu Romaniei a asistatu in 30 juniu la esamenile generale de la liceulu St. Sava, scóla normala a statului si scóla normala a Societáti pentru invetiatur'a poporului.

La Bucuresci in 29 junio st. v. s'a tinutu o mare serbare, impartirea premiiloru pentru elevii scóleloru secundare. Serbarea se tinú in palatulu universitáti, in presinti'a Domnitoriului si a unuí publicu fórté numerosu si alesu. Dlu V. A. Urechia a pronunsiatu unu discursu de ocaziune; Domnitoriulu a respunsu printr'unu discursu lungu si plinu de simtieminte nationale, care fu primitu cu mare bucuria.

Dn'a Amalia N. Dima a premiatu dóue fetitie din scóla romana gr. c. din Hunedóra, daruindu-le carti folositorie, ér mai multoru scolari si scolaritie li-a datu bani.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru romanu.

A. Socóta publica despre venitele si spele balului arangiatu in Resiti'a mont. in 3 oct. 1875 cu ocaziunea adunárii generale a Societáti pentru fondu de teatru romanu.

Venitulu :

1) Sér'a la cassu au intratu 122 fl. ; — 2) de la Il. Sa dlu episcopu dr. Victoriu Mihali in Lugosiu 10 fl. ; — 3) prin dlu G. Dogariu in Aradu 6 fl., contribuiti de dnii : Fr. H. Longinu 1 fl., P. Florescu 1 fl., C. Oberenez 1 fl., G. Dogariu 3 fl. ; — 4) prin dlu Luminosu din Timisióra 3 fl., contribuiti de dd. S. Luminosu 1 fl., I. Boncea 1 fl., S. Todorescu 1 fl. ; — 5) prin dnii Risticu si Balanescu din Moldova noua 5 fl., contribuiti de dnii : H. de Toustonna 1 fl., A. Risticu 1 fl., A. Risticu jun. 1 fl., S. Gava 1 fl., A. Balanescu 1 fl. ; — 6) prin dlu dr. Marienescu din Oravitia 2 fl., de la dd. A. Marisescu 1 fl., V. Damianu 1 fl. ; — 7) prin dlu dr. Silasi in Clusiu 5 fl., de la dd. L. Vajda 1 fl., I. Petranu 1 fl., Greg. Silasi 1 fl., Anania Popu 1 fl., I. Stupineanu 1 fl. ; — 8) prin d. T. Miclea din Cacova 6 fl., de la dd. T. Pap 2 fl., T. Miclea 2 fl., I. Fircea 1 fl., I. Lazaru 1 fl. ; — 9) prin d. Steriu din Brasiovu 21 fl., de la dd. C. Steriu 10 fl., G. B. Popp 2 fl., P. Nemesiu I fl., I. Lengeru 2 fl., B. Popp 1 fl., G. Boambeu 2 fl., S. Poenariu 1 fl., G. Barla 1 fl., D. Barla 1 fl. ; — 10) prin d. G. Stanu din Goruia 1 fl., de la dsa ; — 11) prin d. Alesandrovici din Sasca 3 fl., fara lista ; — 12) prin d. M. Perianu din Lugosiu 6 fl., de la dd. Óre-cine 1 fl., Nagy 1 fl., Liviu 1 fl., G. Popp 1 fl., dr. Major 1 fl., P. Jurma 1 fl. ; — 13) prin d. P. Fiscea din Cielova r. 1 fl., de la dsa ; — 14) prin dlu dr. G. Sandeanu din Resinari 3 fl., de la dd. Dr. Sandeanu 2 fl., Nedescifrabilu 1 fl. ; — 15) prin d. I. Brancovicu din Bozovicu 17 fl. 20 cr., de la dd. M. Blidariu 1 fl., G. Petrucsanu 1 fl., G. Brancovicu 1 fl., N. Radisich 1 fl., G. Stanu 1 fl., Székely M. 1 fl., I. Joanovich 1 fl., R. Karl 1 fl., D. Radiogvits 1 fl., G. Caragianu 1 fl., I. Buza 1 fl., M. Keberne 1 fl., M. Pitlea 1 fl., I. Brankovits 1 fl., M. Brinzeiu 1 fl., F. Ringeisen 50 cr., G. Kvassat 1 fl., A. Ringeisen 50 cr., M. Pischla 20 cr. ; — 16) prin d. A. Vasiliu din Berhomet 10 fl., fara lista ; — 17) prin d. I. Petrovicu din Dobra 3 fl., de la dd. I. Petrovicu 2 fl., V. Apahidanu 1 fl. ; — 18) prin d. I. Lepa din Oravitia r. de la dsa, 1 fl. 50 cr. ; — 19) prin d. I. Novacu din Oravitia m. 7 fl. 50 cr., de la dnii dr. Marienescu 1 fl., Elia Traila 1 fl., Sim. Manguica 1 fl., Aur. Maniu 1 fl. 50 cr., G. Miescu 1 fl., A. Coterla 1 fl., I. Novacu 1 fl. ; — 20) prin dómn'a Constantia Lapedatu din Iasi 100 franci, de la dnii din Romanu : G. C. Botez 3 lei, C. G. Boteanu 3 l., I. Vasiliu 3 l., P. Missir 3 l., G. Turburi 3 l., C. Preda 3 l., V. Macarovicu 5 l., A. Xenopol 3 l., A. Cumbari 3 lei 75 bani, N. Capri 4 l., G. S. Hotineanu 6 l., P. Strajescu 6 l., Al. Ghitiescu 2 l., I. Ciuhureanu 11 l. 75 bani, Gr. Ciuntu 11 lei 75 bani ; din Pétr'a de la dd. M. Adamescu 11 l. 75 b., Constantia Manoliu 11 l. 75 b. ; din Iasi de la d. Constantia Lapedatu 5 l. 25 b. ; — 21) prin d. D. Gasparu din Lugosiu 23 fl. 50 cr. de la dd. Ivaskovics 3 fl., Gyika 3 fl., Mih. Bésán 5 fl., I. Janculescu 2 fl., Simonescu 2 fl., I. Nedelcu 2 fl., Nedescifrabilu 3 fl., Crenianu 1 fl., D. Jucu 50 cr., Const. Udria 1 fl., D. Gasparu 1 fl. ; — 22) prin d. I. Comsia din Zernesti, de la dsa 2 fl. ; — 23) prin

d. P. Botosiu din Cubin 4 fl., de la dnii L. Craciunescu 1 fl., P. B. Botosiu 1 fl., N. Bunda 1 fl., A. Blasiu 1 fl.; — 24) prin d. V. Repta din Cernauti 2 fl., de la dd. V. Mitrofanoviciu 1 fl., V. Repta 1 fl.; — 25) prin dd. Fratii Stanescu din Brasiovu, de la dloru, 5 fl.; — 26) prin d. G. Craciunescu in Belintiu, de la dsa 2 fl.; — 27) prin dlu I. Grozescu din B. Comlosiu 3 fl., de la dnii Ioanu Suciu 1 fl., I. Grozescu 1 fl., G. Balanu 1 fl.; — 28) prin dlu A. Damaschinu din Caransebesiu 28 fl., de la dnii : Ioanu Popasu 5 fl., Fara nume 2 fl., I. Brancoviciu 1 fl., G. Baiasiu 2 fl., A. Stancoviciu 2 fl., I. Bartolomeiu 1 fl., Nina Petia 2 fl., I. Bogdan 2 fl., G. Rudeu 3 fl., L. Bordsasiu 1 fl., V. Mandreanu 1 fl., A. Dragalina 2 fl., P. Dimitrieviciu 1 fl., I. Jonasiu 1 fl., A. Damaschinu 1 fl.; — 29) prin d. I. Popoviciu din Jam, fara lista, 2 fl.; — 30) prin d. P. Miulescu din Biserica Alba, de la dsa, 1 fl.; — 31) prin dlu Z. Tatuca din Mehadia 3 fl., de la dnii A. Popoviciu 1 fl., Z. Tatuca 1 fl., N. Nestoroviciu 1 fl.; — 32) prin dlu G. Vasileviciu din Siria 3 fl., de la dnii G. Vasileviciu 1 fl., A. Mihailoviciu 1 fl., G. Sida 1 fl.; — 33) prin d. M. Tiapu din Fizesiu 16 fl., de la dnii : A. Popoviciu 3 fl., P. Botosiu 2 fl., I. Bolovogea 2 fl., M. Tiapu 2 fl., D. Novacu 1 fl., Filipu Mateiu 2 fl., Maria Miocu 1 fl., S. Clepanu 1 fl., G. Andalescu 1 fl.; — 34) prin dlu A. Philipoviciu din Maidan, de la dsa, 1 fl. Sum'a venitului 328 fl. 80 cr. si 100 franci.

Spese :

1) Lui Nica musica pentru balu 90 fl.; — 2) Ospetariului Novotny pentru folosirea si luminarea salei 20 fl.; — 3) pentru decorarea salei dlui Fepler si Molitoris 17 fl. 73 cr.; — 4) tipografului Winder pentru bilete de intrare 20 fl.; — 5) spese cu autografarea epistoleloru de invitare 3 fl. 80 cr.; — 6) postporto pentru invitari, corespundintia etc. 13 fl. — Sum'a speseloru 164 fl. 53 cr.

Remane vinitu curatu 164 fl. 17 cr. si 100 franci.

13. Socota despre vinitulu si spesele represintatiunii teatrale, data de reuniunea de cantu si musica romana din Lugosiu, in 3 oct. 1875, la Resitia :

Venituri :

1) au intratu la cassa 203 fl. 41 cr.; — 2) de la d. Iuliu Petricu pentru 50 bilete de intrare 50 fl., — 3) Oferte benevole de la mai multi domni 20 fl., — 273 fl. 41 cr.

Spese :

1) Dlui Titu Hatieg spesele de caletoria a dloru choristi 200 fl., — 2) Ospetariloru Novotny si Strobl pentru incortelarea si intertentarea choristiloru 59 fl. 37 cr., — 3) ospetariului Novotny pentru folosirea si luminarea salei 20 fl., — 4) spese pentru redicarea scenei 9 fl. 60 cr., — 5) postporto, corespundintia, telegrame 2 fl. 50 cr., — sum'a speseloru 291 fl. 47 cr. Deci se areta unu deficitu de 18 fl. 6 cr.

Recapitulatiune :

	venitu,	spese.
Socota balului	100 fr. 328 fl. 70 cr.	164 fl. 53 cr.
Socota'a repr. teatr.	273 fl. 41 cr.	291 fl. 47 cr.
Suma :	100 fr. 602 fl. 11 cr.	456 fl. — cr.

Remane dara unu vinitu curatu de 100 franci si 146 fl. 11 cr. Resitia m. 1876. A. Diaconoviciu presedintele comitetului arangiatoriu, — P. Broseanu cassariu.

Din acesta suma — precum s'a anuntiatu in nr. 27 alu „Familiei“ — 96 fl. 8 galbeni si 6 lei romanesci (= 100 franci) s'a tramisu la comitetulu centralu, ca incassati de catra comitetulu arangiatoriu din Resitia; despre restulu de 50 fl., seu mai bine despre cele 50 de bilete de intrare, va se faca socotela dlu Iuliu Petricu.

Associatiunea transilvana va tine adunarea sa generala de estu-anu la Sibiu in 10 augustu.

Literatura.

× **Dlu I. Cetatianu**, professoru la gimnasiulu din Galati, a scosu de sub tipariu: „Elemente de gramatic'a limbei romane,“ pentru class'a II primara. Pretiulu 65 bani.

× **Dlu V. Cerchesu**, professoru in Galati, a scosu la lumina: „Elemente de aritmetica“ pentru usulu scololoru primare de ambe sexe si clas'a prima gimnaziala si comerciala.

T e a t r u .

× **Din Lugosiu** primimu scirea, ca reuniunea romana de cantari de acolo, care in scurt'a sa existintia de pan'acuma si-a si castigatu unu nume onorificu, a si inceputu a face pregatiri, pentru ca cu ocasiunea adunarii generale a Societatii pentru fondu de teatru romanu, care in anulu acest'a se va tine acolo in lun'a lui septemvre, se procure publicului o desfetare placuta. Spre acestu scopu brav'a reuniune a inceputu se studieze operet'a „Giroffé-Giroffa“ de Charles Lecocq, la care voru participa toti membrii ei. **Totu-odata** amintimu, ca in ser'a prima reuniunea va juca o piesa originala romana, si a nume „Mirésa pentru mirésa,“ comedia in 3 acte de Iosifu Vulcanu si scrisa a nume pentru acesta ocaziune.

Dlu M. Pascaly, directorulu teatrului mare din Bucuresci, se afla la Galati, unde a inceputu se deie o seria de represintatiuni.

Post'a Redactiunii.

Dlui Z. A. in Ploesci. Numerii 14 si 45 reclamati din anulu trecut nu se mai afla. Ne pare reu, ca n'ati reclamatu la timpulu seu. Atunce amu fi pututu satisface dorinti'a.

O oftare de nopte — e unu exercitiu scolasticu. Publiculu cere mai multu. Pros'a e buna si vomu publica-o catu mai cu-vendu.

Dlui I. P. N. Nu le putemu intrebuintia. Paguba de ostenela.

Din „Columb'a“ nu mai avemu la dispositiune nici unu esemplariu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu : **IOSIFU VULCANU.**

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1876. Calea tierii nr. 39.